

11.12.2020

Valtiovarainministeriö
VN/735/2020

Hallituksen esitys eduskunnalle veronumeromenettelyn laajentamisesta

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö veronumeromenettelyn laajentamisesta on lähetetty erikseen määritellyille tahoille marraskuussa 2020. Vaikka Palvelualojen ammattiliitto ry (PAM), Kiinteistötyönantajat ry (KITA) ja Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry eivät ole olleet näiden tahojen joukossa, haluavat PAM, KITA ja MaRa ottaa kantaa lausuntokierroksella olevaan esitykseen, koska veronumerokäytäntö on yksi olennainen keino torjua harmaata taloutta ja ns. pimeää työtä sekä edistää reilua kilpailua. Tästä syystä käytäntö tulisi laajentaa myös palveluiloille.

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, yksi veronumeron sisältävän tunnustekortin käyttövelvollisuuden keskeisistä tavoitteista on tuoda ulkomaiset työntekijät verovalvonnan piiriin. Tämä tavoite saavutettaisiin laajemmin, jos veronumerokäytäntö ulotettaisiin myös ulkomaisia työntekijöitä merkittävästi työllistävälle palveluiloille. Käyttöönoton laajentamisella olisi suotuisia vaikutuksia myös muun muassa julkiseen talouteen. Lisäksi veronumeromenettelyn laajentaminen edistäisi työsuojeluviranomaisena toimivien aluehallintovirastojen toimintaedellytyksiä esimerkiksi ulkomaalaisvalvonnassa ja tilaajavastuuvälvonnassa.

YLEISET HUOMIOT

Veronumeron käyttöönottotarvetta selvitettävä Marinin hallitusohjelman mukaisesti

Yksi keskeinen haaste on se, ettei veronumeron käyttöönottotarvetta ole selvitetty riittävän laajasti, sillä lausuntokierroksella oleva esitys pohjautuu pääsääntöisesti selvityksiin, jotka on toteutettu ennen Marinin hallitusohjelmakautta.

Lisäksi taustaselvityksissä veronumeromenettelyn laajentamista on tarkasteltu aiempina vuosina varsin suppeasti. Käytön laajentamisen edellytykset on rajattu lähtökohtaisesti esimerkiksi vain sellaisiin työpaikkoihin, jotka ovat aidattuja tai muuten rajattuja kulkuluvan vaativia alueita. Täten palvelualojen (mm. kiinteistö-, matkailu- ja ravintolapalvelut) asema on ollut tarkastelussa lähtökohtaisesti heikko.

Veronumerokäytännön laajentaminen estäisi osaltaan työperäistä hyväksikäyttöä

PAMin näkemyksen mukaan menettelyn laajentamisella voitaisiin osaltaan estää myös työperäistä hyväksikäyttöä.

Työministeri Tuula Haataisen mukaan työperäinen hyväksikäyttö on ilmiö, johon on puututtava tiukemmalla otteella sekä lainsäädäntöä että valvontaviranomaisten toimintaedellytyksiä kehittämällä. Ministeri Haatainen asetti keväällä 2020 työryhmän valmistelemaan työperäisen hyväksikäytön vastaisia toimenpiteitä osana harmaan talouden torjunnan strategiaa.

Ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttö on harmaan talouden ilmiö, jossa ei suinkaan ole kyse vain verojen ja maksujen laiminlyönnistä, vaan pahimmillaan ihmisten törkeästä hyväksikäytöstä. Ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunta on olennainen osa kestävä, oikeudenmukaisen ja kaikkia osapuolia hyödyttävän työvoiman maahanmuuttopolitiikan rakentamista. Hyväksikäyttö on kiinteästi sidoksissa laajempaan harmaan

11.12.2020

talouden ilmiöön. Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunta on yksi hallituksen tavoitteista. Valtioneuvoston periaatepäätös harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi vuosille 2020–2023 ohjaa jatkotyötä ja toimia reilujen työmarkkinoiden edistämiseksi.

Työperäisen hyväksikäytön vastaisia toimenpiteitä valmisteleva työryhmä on esittänyt hyväksikäytön seuraamusten tarkentamista siten, että seuraamukset kohdistuisivat uhrin sijaan hyväksikäyttöön syyllistyvään työnantajaan nykyistä paremmin. Työryhmä ehdottaa myös, että viranomaisten resursseja lisättäisiin ja viranomaisten yhteistyömahdollisuuksia vahvistettaisiin parantamalla tiedonvaihtoa sekä valvonta- ja muiden havaintotietojen käyttöä. Tätä kokonaisuutta täydentää vahvasti myös veronumerokäytännön käyttöönoton kiinteistö- ja ravintolapalvelualueille.

Veronumero otettava käyttöön myös kiinteistö- ja ravintolapalvelualueilla

Hallituksen esityksessä veronumeromenettelyn laajentamista esitetään vain laivanrakennusalalle. Esityksen perusteluissa todetaan, että muita selvityksessä tarkasteltuja toimialoja, kuten ravintola- tai siivousalaa, pidettiin työskentelyolosuhteiltaan sellaisina, että veronumeromenettelyllä ei olisi verovalvonnan kannalta saatavissa vastaavia hyötyjä kuten esimerkiksi rakennusalalla.

PAMin, KITA:n ja MaRa:n kantana on, että jo nyt rakennusalalla käytössä oleva ja laivanrakennusalalle suunnittelema oleva työntekijöiden veronumeropakko on laajennettava koskemaan myös kiinteistö- ja ravintolapalvelualueita, koska veronumeromenettely on toteutettavissa suhteellisen helposti näillä toimialoilla ja käytön laajentaminen estäisi osaltaan toimialojen harmaata taloutta ja edistäisi sekä vastuullisesti toimivien yritysten että yksittäisten työntekijöiden asemaa.

KIINTEISTÖPALVELUT

Nykyinen vapaaehtoinen järjestelmä laajennettava koskemaan kaikkia toimijoita

PAMin ja KITA:n näkemysten mukaan veronumeroa koskevan lainsäädännön laajentamisella kiinteistöpalvelualalle ei ole esteitä, sillä jo nyt kiinteistöpalvelualalla noin 80 prosenttia työntekijöistä käyttää veronumerollista tunnistekorttia. Nämä työntekijät työskentelevät Kiinteistötyönantajat ry:n jäsenyrityksissä, joita velvoittaa omaehtoinen veronumeron käyttö yhdistyksen sääntöjen nojalla.¹

Kiinteistöpalvelut ovat pääasiassa yrityksille tarjottavia B2B-palvelua ja täyttävät siten nykyisen veronumerokriteerin. Veronumeron laajentaminen kuluttajapalveluihin laajentaisi veronumeron koskemaan myös yksittäisille kotitalouksille tehtäviä kiinteistöhoitotoita (esim. kotisiivous, lumityöt ja nurmikonleikkaus).

Veronumerokäytäntö ei ole uhka työntekijöiden henkilötiedoille

Kiinteistötyönantajien jäsenyritysten käyttämässä kuvallisessa tunnistekortissa oleva veronumero ei ole syntymäaika tai sosiaaliturvatunnus, joten veronumeron perusteella ei pystytä suoraan tunnistamaan

¹ Kiinteistötyönantajat ry on edellyttänyt vuodesta 2013 lähtien omilta jäsenyrityksiltään veronumerollisten tunnistekorttien käyttöä sekä rekisteröitymistä alihankintaketjuineen Vastuu Groupin Luotettava kumppani -palveluun. Palvelun tarkoituksena on helpottaa luotettavaa ja vastuullista palveluiden ostamista.

11.12.2020

työntekijää ja täten yksilön henkilötiedot on suojattu. Lisäksi työntekijän yksityisyyttä suojellaan samalla tavalla kuin esimerkiksi vartijakortin haltijoita eli kuvallinen tunnustekortti esitetään pyydettyäessä.²

RAVINTOLAPALVELUT

Kuvalliseen tunnisteeseen liittyvät turvallisuusriskit ratkaistavissa

Nyt lausuntokierroksella olevassa esityksessä ei ehdoteta veronumeron käytön laajentamista ravintola-alalle. Esityksen taustaselvityksissä yhdeksi perusteeksi on nimetty kuvallisen tunnisteeseen aiheuttamat turvallisuusriskit.

PAMin näkemyksen mukaan tunnisteeseen ei tarvitse välttämättä olla kuvallinen. Jos järjestelmä pohjautuisi kuvalliseen tunnisteeseen, tunniste voitaisiin pitää työvaatteissa esimerkiksi siten, ettei se olisi nähtävissä asiakaspalvelutilanteessa asiakkaille (esim. työvaatteiden taskut tai säilytyslaukut). Lisäksi olisi syytä harkita, olisiko tämä työntekijöiden turvallisuuteen liittyvä haaste ratkaistavissa esimerkiksi mobiiliapplikaatiolla tai vartijakortin tyylisellä tunnisteella.³

Veronumeron käyttöä laajennettava alihankintaketjujen valvonnasta kuluttajapalveluihin

Rakennusalalla käytössä oleva ja laivanrakennusalalle ehdotettu järjestelmä pohjautuvat pitkälti ajatukseen toimijoista, jotka toimivat vain B2B-markkinoilla ja joiden toiminnalle on luonteenomaista esimerkiksi alihankinnan käyttö. Veronumeron käytön rajaaminen vain B2B-markkinoilla toimivien palveluiden piiriin jättäisi kuluttajille tarjottavat palvelut kokonaan järjestelmän ulkopuolelle. PAM korostaa, että harmaan talouden torjuminen ja yhteiskuntavastuun kantaminen koskevat myös B2C-markkinoilla toimivia yrityksiä. Kuluttajien lisääntynyt vastuullisuustietoisuus tekee entistä tärkeämmäksi työnantajina toimivien yritysten läpinäkyvän ja avoimen toiminnan.

Tässä yhteydessä PAM ja Mara haluavat nostaa esiin ajankohtaisen ravintola-alan harmaata taloutta koskevan keskustelun. Kevästä 2019 lähtien julkisuudessa on käsitelty aika ajoin sitä, kuinka useissa nepalilaisissa ravintoloissa on poljettu räikeästi työntekijöiden oikeuksia. Yksi keskeinen ongelma on ollut se, että työntekijöiden riistoon liittyvät ongelmat eivät ole näkyneet viranomaisten tarkastuksissa, sillä esimerkiksi ravintoloiden luvat ovat olleet kunnossa. Jos ravintola-alalla olisi ollut käytössä veronumero, veronumeron käyttöön liittyvässä valvonnassa olisi ollut mahdollista huomata se, ettei työntekijöille maksettu korvaus ole ollut virallisten työehtojen mukainen – tai että ravintolan henkilökunta on saattanut tehdä ravintolassa töitä pahimmassa tapauksessa kokonaan ilman palkkaa.

Toimialamäärittelyyn liittyvät ongelmat ratkaistavissa tilastointia ja ohjeistusta kehittämällä

Ravintolapalveluiden osalta yhdeksi veronumeron käytön laajentamisen esteeksi nostetaan myös se, että ravintola- ja majoitusalan toimialamäärittely saattaa aiheuttaa tulkinnanvaraisia tilanteita.

PAM ja MaRa katsovat, että tämä este voidaan ratkaista selkeyttämällä toimialamäärittelyä ja/tai ohjeistamalla veronumeron käytön laajentaminen mahdollisimman yksiselitteisesti ja selkeästi.

² Yksityisiä turvallisuuspalveluja koskevan lain mukaan vartijakortti on pidettävä mukana ja se on esitettävä pyydettyäessä (34 §).

³ Yksityisiä turvallisuuspalveluja koskevassa laissa määrätään, että vartijakortti on pidettävä mukana ja se on esitettävä pyydettyäessä (34 §).

11.12.2020

MUUT HUOMIOT

Päätösten taustaksi tarvitaan ajantasaista tietoa (mm. ulkomaalaisen työvoiman osuus)

Valtiovarainministeriön marraskuussa 2020 tekemä lausuntopyyntö pohjautuu osittain toukokuussa 2014 kerättyyn aineistoon. PAM, KITA ja MaRa korostavat, että nyt tehtävien päätösten tulisi perustua tutkittuun ja ajankohtaiseen tietoon, jotta vallitsevasta toimintaympäristöstä saataisiin mahdollisimman luotettava ja monipuolinen kuva: Verohallinnon vuonna 2014 teettämä selvitys antaa suhteellisen suppean kuvan toimialojen toiminnasta, koska selvityksessä on haastateltu siivous- ja kotipalveluiden osalta yhteensä kahta (2) vastaajaa ja majoitus- ja ravitsemisalalta yhteensä kolmea (3) vastaajaa. Tästä syystä esimerkiksi ulkomaalaisen työvoiman osuutta koskevat tulokset tulisi päivittää vastaamaan vallitsevaa tilannetta.

Keväällä 2014 tehtyjen haastattelujen mukaan ulkomaisen työvoiman osuus vaihtelee eri toimialoilla muutamasta prosentista noin 10 prosenttiin. Tilanne on kuitenkin muuttunut vuosien kuluessa, sillä Tilastokeskuksen mukaan esimerkiksi kiinteistöpalvelualojen työntekijöistä ulkomaalaisia on noin viidennes (20 %) ja työssäkäyntitilaston mukaan kiinteistöjen siivous oli ulkomaalaistaustaisten yleisin toimiala vuonna 2017.

Ulkomaalaisen työvoiman osuus vaihtelee myös merkittävästi alueittain: Kiinteistötyönantajat ry:n mukaan ulkomaalaistaustaisten osuus alan työvoimasta valtakunnallisesti on noin 20 prosenttia, mutta pääkaupunkiseudulla jo lähes 50 prosenttia.

Työn tekemiseen käytettävien tilojen luonne ei saa olla este veronumeron käytön laajentamiselle

Lausuntokierroksella olevan esityksen yhtenä lähtökohtana on se, että veronumeron käyttö vaatii selkeästi rajattua ja/tai suljettua ympäristöä (mm. telakat ja rakennustyömaat). Koska esimerkiksi ruoka- ja anniskeluravintolat eivät ole ns. suljettuja tiloja, verottajan näkemyksen mukaan veronumeron käytön valvonta olisi hankalaa ravintola-alalla.

PAMin ja MaRa:n näkemyksen mukaan edellä mainitut lähtökohdat ovat vanhentuneita. Työn murroksen ja toimialojen liudentumisen myötä työn tekemiseen tarvittavat fyysiset tilat ovat monimuotoistuneet eikä veronumerojärjestelmän käyttöä ole mielekästä sitoa fyysisiin tiloihin.

Kiinteistöpalvelualalle on tyypillistä se, että työntekijät tarvitsevat asiakaskohteisiin avaimet ja kulkuluvat. Täten jos veronumeron käytön laajentamisen edellytyksenä on suljetut ja rajatut tilat, kiinteistöpalvelujen voidaan katsoa täyttävän tämä viranomaisten vaatima kriteeri. Lisäksi PAM ja KITA haluavat nostaa esiin sen, että myöskään nykyisin kaikki rakennusalan työntekijät eivät työskentele suljetulla tai rajatulla alueella. Tällaisiin työntekijöihin kuuluvat esimerkiksi ne työntekijät, jotka työskentelevät katualueilla, jotka ovat julkisia alueita (mm. Helsingin Hämeentie uudistusremontti).

LOPUKSI

PAM, KITA ja MaRa korostavat, että pelkkä työmarkkinayhteistyö ja yritysten omavalvonta eivät riitä tavoitteiden saavuttamisessa, vaan tueksi kaivataan valvovia viranomaisia ja lainsäädäntöä, kuten muussakin harmaan talouden torjunnassa. Poliittisilla päätöksillä vaikutetaan olennaisesti siihen, kuinka reilusti yrityksillä on mahdollisuus toimia kilpailuilla markkinoilla ja kuinka oikeudenmukaisesti työntekijöitä kohdellaan.

11.12.2020

Nykyinen ja ehdotettu veronumerokäytäntö aiheuttaa tilanteen, jossa epärehellisesti toimivat yritykset saavat perusteetonta kilpailuetua lakia noudattaviin yrityksiin nähden, ja laskun maksavat toimialan muut yritykset – sekä viimekädessä yhteiskunta ja tavalliset veronmaksajat.

PAM, KITA ja MaRa vaativat, että nyt vain laivanrakennusalalle ehdotettu veronumerokäytännön laajentaminen ulotetaan koskemaan myös kiinteistö- ja ravintolapalvelualoja. Tarvittaessa käyttöönoton taustaksi on tehtävä ajantasaiset, nykyistä toimintaympäristöä kuvaavat kartoitukset Marinin hallitusohjelman mukaisesti. Samalla olisi selvitettävä voitaisiinko palvelualoilla ottaa käyttöön esimerkiksi rakennusalalla jo käytössä oleva kuukausittainen ilmoittamismenettely.⁴

Helsingissä 9.12.2020

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

Kiinteistötyönantajat ry

Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry

Annika Rönni-Sällinen
puheenjohtaja

Pia Gramén
toimitusjohtaja

Timo Lappi
toimitusjohtaja

Lisätietoja

Jaana Ylitalo
edunvalvontajohtaja
puh. 050 588 1170
jaana.ylitalo@pam.fi

Pia Gramén
toimitusjohtaja
puh. 040 820 7599
pia.gramen@kiinteistotyönantajat.fi

Veli-Matti Aittoniemi
varatoimitusjohtaja
puh. 040 736 7705
veli-matti.aittoniemi@mara.fi

⁴ Veronumeron käyttöönoton toisessa vaiheessa rakennusalan verovalvontaa tehostettiin säännöksillä rakennustyömailla noudatettavasta työntekijöitä ja rakennusurakoita koskevasta kuukausittaisesta ilmoittamismenettelystä. Ilmoittamismenettelyä koskevat säännökset tulivat voimaan 1.7.2014.